

Foto: K.U. LEUVEN

Kan het couperen van staartjes bijtgedrag vermijden?

Varkenshouders couperen bijna altijd de staartjes van hun biggen. Heeft het al of niet couperen een invloed op het staartbijtgedrag in het hok? Onderzoekers van het Zoötechnisch Centrum van de K.U.Leuven voerden onlangs een demoproef uit. – SANNE VAN BEIRENDONCK, KH

KEMPEN; VINCENT VANDEPERRE & RONY GEERS, ZOÖTECHNISCH CENTRUM

K.U.LEUVEN; BERT DRIESSEN, KH KEMPEN EN ZOÖTECHNISCH CENTRUM

K.U.LEUVEN & JOS VAN THIELEN, KILTO VZW, KH KEMPEN –

De meest bekende – en waarschijnlijk ook de meest uitgevoerde preventieve maatregel voor staartbijtgedrag – is het couperen van biggenstaarten. Couperen is echter geen oplossing vermits het probleem dan van staartbijten naar oorbijten kan verschuiven. Bovendien kan het couperen van staarten niet altijd een uitbraak van staartbijten en staartletsels verhinderen.

Gevarieerde onderzoeksresultaten

Sommige onderzoekers troffen bij hun slachthuisonderzoek minder staartletsels aan bij varkensarkassen met gecoupeerde staarten (2,4% staarten met letsels) tegenover niet-gecoupeerde staarten of staarten waarvan enkel het staarttopje gecoupeerd

was (8,5% staarten met letsels). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat andere letsels, zoals oor- of flankletsels, in dit onderzoek niet meegenomen werden. Ook uitval van dieren ten gevolge van bijtletsels werd niet in het onderzoek betrokken. Eigenaardig genoeg bleek uit deze studie dat varkens met intacte staarten best konden worden opgekweekt in hokken waar beide geslachten vertegenwoordigd waren. Tal van studies hebben echter het tegenovergestelde aangetoond, namelijk dat de opfok van gescheiden geslachten minder bijtgedrag en -letsels als gevolg heeft.

Volgens andere onderzoekers zijn het net die bedrijven waar veel bijtgedragingen voorkomen, die de staartjes van hun

biggen couperen. Door het couperen wordt het niet of minder gevoelig staartuiteinde geamputeerd. Hierdoor voelen de slachtoffers sneller dan niet-gecoupeerde biggen dat aan hun staartje geknabbeld wordt. Ze vluchten dan weg of ze gaan zitten om hun staart te beschermen. Soms wordt er zelfs een positieve correlatie tussen het couperen van staarten en de prevalentie van staartbijten vermeld. Bij gecoupeerde staarten kunnen zich bovendien neuroma's (woekeringen van zenuwcellen) ontwikkelen waarbij gesuggereerd wordt dat deze dieren aan fantoompijnen kunnen lijden.

Staarten couperen en tandjes slijpen zijn als routinematige ingreep niet toegelaten, maar worden toch mondiaal toegepast om bedrijfsproblemen door frustratiegedrag onder controle te krijgen. Bij deze ingrepen worden zowel het bijtmateriaal (de staartjes) als het bijtmiddel (de tandjes) 'gereduceerd'.

Demoproef

In het kader van het ADLO-demonstratieproject 'Omgevingsverrijking bij varkens om bijtletsels te voorkomen' werd in het Zoötechnisch Centrum van de K.U. Leuven in Lovenjoel een demoproef opgezet. Hierin werd het (bijt)gedrag van biggen met gecoupeerde en niet-gecoupeerde staarten vergeleken. Tijdens de demonstratieronde werden bij alle biggen van

11 zeugen de staartjes gecoupeerd en de hoektandjes geslepen (controlehokken). Bij de biggen van de 11 overige zeugen in dezelfde worpronde werden bij de 4 lichtste biggen in het kraamhok geen ingrepen op de staartjes en tandjes uitgevoerd. Dit om de stress bij de lichtere biggen zo laag mogelijk te houden en de overlevingskansen van deze biggen te optimaliseren. De overige biggen van deze zeugen werden op dezelfde manier behandeld als de biggen van de controlehokken (gecoupeerde staartjes en geslepen tandjes).

Voor het uitvoeren van deze ingreep, werden de biggen individueel gewogen en de staartlengtes gemeten (figuur 1). Deze metingen werden de dag na de ingreep herhaald en daarna wekelijks tot het spenen. Ook op de dag van het spenen, op 22 kg en op 45 kg werden de metingen uitgevoerd. Ook het gedrag van de biggen werd geobserveerd. Hierbij noteerde men algemene gedragingen zoals liggen, zitten, staan, zuigen, spenen zoeken, ... De onderzoekers observeerden de dieren 2 keer per dag (voormiddag en namiddag) gedurende 10 minuten. Na het spenen werden

de gecoupeerde en de niet-gecoupeerde biggen in hetzelfde compartiment – maar gescheiden – gehuisvest.

Resultaten

Figuur 1 toont een overzicht van de gemiddelde staartlengte op de verschillende meettijdstippen voor de varkens met gecoupeerde staartjes (controlegroep) en de varkens met de niet-gecoupeerde staartjes (proefgroep). Bij de controlegroep is, na het couperen, een duidelijke vermindering van de staartlengte zichtbaar. De staartjes waren gemiddeld 3,58 cm korter, wat neerkomt op bijna een halvering van de staart. Bij het laatste meetmoment (op 15 weken) bedroeg de gemiddelde staartlengte voor dieren uit de controlegroep 10,6 cm en voor biggen in de proefgroep 17,1 cm. Zowel de lengte van de staartjes van varkens die niet gecoupeerd werden, als die van varkens die wel gecoupeerd werden, verdubbelde in bijna 15 weken tijd (moment van couperen tot 45 kg).

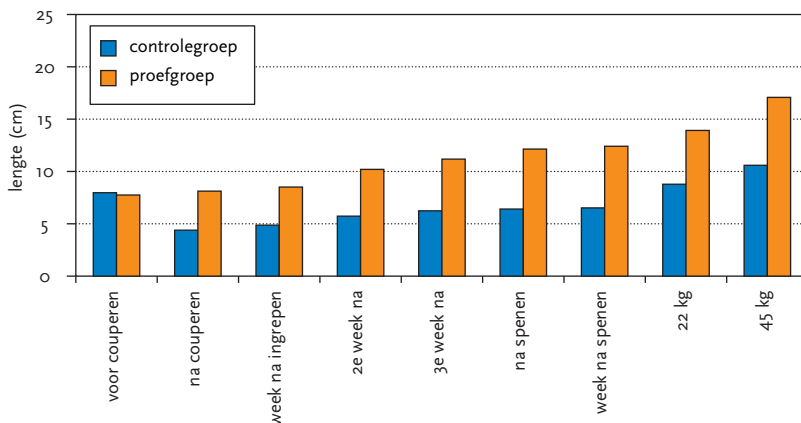
De standaardafwijking is een maat voor de spreiding rond de gemiddelde waarde. Als we de standaardafwijkingen bekijken

(figuur 2), zien we dat die voor beide groepen (gecoupeerde en niet-gecoupeerde) toenemen in de tijd. Naarmate de varkens ouder worden, is er immers meer mogelijkheid – zowel in tijd als in staartlengte – tot eventueel staartbijten. Hierdoor stagneert of kort de staartgroei zelfs in. Bij toenemende leeftijd ontstaan er ook individuele groeiverschillen waardoor de afwijking ten opzichte van de gemiddelde staartlengte dus zal toenemen. Figuur 3 geeft de staartgroei voor enkele biggen op verschillende tijdstippen weer. Hieruit blijkt dat de staartgroei in 3 klassen kan opgedeeld worden: toename staartlengte, stagnatie staartlengte en verkorten van de staart door bijtgedrag.

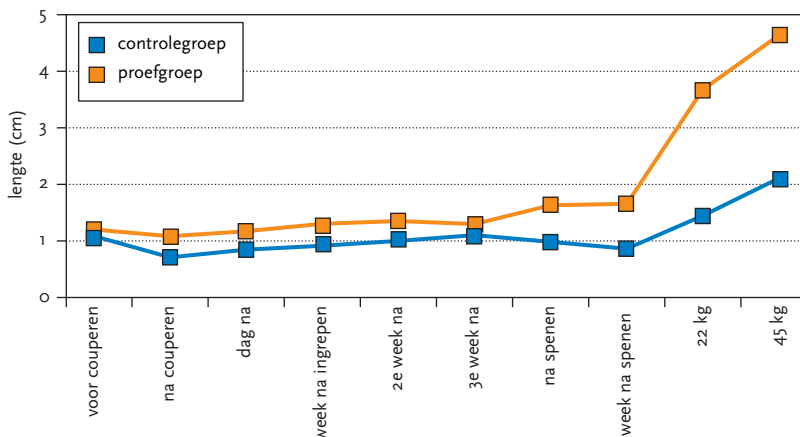
Tijdens de gedragsobservaties werd gekeken of er een invloed was van de behandeling (staartjes wel of niet gecoupeerd) op het bijt- en kauwgedrag van de dieren. In de periode couperen -45 kg bleek dat de niet-gecoupeerde biggen niet meer bijt- en kauwgedrag vertonen. Een rapport van European Food Safety Authority (2007) vermeldde dat de kans op staartbijten bij bepaalde risicofactoren (zoals hittestress, koudstress, hoge luchtsnelheid) groter is bij niet-gecoupeerde biggen dan bij gecoupeerde biggen. Andere onderzoekers stelden echter vast dat het couperen van staartjes geassocieerd is met een drievoudige verhoging van het risico op staartbijten. In die bewuste studie zat een deel van de verklaring waarschijnlijk in het feit dat staartjes couperen als een curatieve oplossing gezien werd op bedrijven met een staartbijtprobleem.

Verder werd ook de algemene activiteit bekeken. Wat staan en rondlopen betreft, bleek dit gedrag meer voor te komen bij controledieren (gecoupeerde staartjes en geslepen hoektandjes). In een ander onderzoek stelde men vast dat ook gecastreerde biggen meer rondlopen ten opzichte van niet-gecastreerde. Deze onderzoekers verklaarden dit doordat biggen hun gedrag aanpasten om te vermijden dat nestgenoten nog meer pijn konden veroorzaken. Het meer rondlopen van de gecoupeerde biggen in dit onderzoek kan op dezelfde manier geïnterpreteerd worden. Zitten en liggen kwam meer voor bij varkens van de proefgroep (geen ingrepen). Met de interpretatie hiervan moet je echter voorzichtig omspringen. Het is best mogelijk dat de biggen zonder ingrepen meer neerliggen om hun staartjes te beschermen, maar anderzijds kan het ook als een vorm van welbehagen gezien worden.

Hoewel vaak wordt gedacht dat niet-gecoupeerde staartjes bijtgedragingen zouden kunnen uitlokken, werd dit in de demoproef niet waargenomen. ■

Figuur 1 Gemiddelde staartlengte op verschillende meetmomenten – ADLO 2009

Figuur 2 Standaardafwijking van de staartlengte – ADLO 2009